MYMěsvMvi Awa`ßi Kvhe i xt Kvhie i xt 1. me[©]‡ii RbMY‡K cvV m**y**eav cÖvb; 11. †`‡ki me®‡ii RbM‡Yi Rxebe"vcx Abvbp̂wbK wk¶vq mnvqZv cÖvb; ms wZ welqK gšyvjq 2. †idvtiÝ i vBtelii untmte †idvtiÝ I Z "tmev cö vb; 12. wbi¶iZv`ixKiY I Dcvbp̂wbK wk¶v we¯vi Kvh@t‡g cwiciK mnvqZv c0`vb; 3. cvV I tidvtiÝ eBtqi Dci wetkl ji"Zytivcmn MYMěsvMvimg‡n Ávtbi mKj kvLvmswkó cy K I 13. RbM‡Yi e"w3MZ, cwi ewi K I mvgwRK Rxe‡b c@mw2K wewfb@Z_" †mev c0 vb; mvsMVwbK KvVv‡qv tgvU Rbej t 455+8 = 463Ab"vb" cvVmvgMi m¤inj Z GKwU myl g I mg,x msMin Mto †Zvj v; 14. RbM‡Yi g‡a¨ bvMwiK m‡PZbZv I MYZwwšk gj¨‡eva M‡o †Zvj vi gva¨‡g MYZ‡šįį weKvk mva‡b mnvqZv cÖvb; 15. cvVK‡mev I †idv‡iÝ †mevi cvkvcwk cy¯K †j b‡`b †mev, åvg¨gvb M&vMvi †mevmn Ab¨vb¨ m¤cbnviYq‡K 4. wkiti i DcthvMx cvVmvqMi chiPB msMi Mto tZvjv; gnvcwi Pvj K 5. wewfbowelgK AvtjvPbv mfv, cyTK cÖ kl®x, c@ZthwMZv (iPbv, eBcvV, cvVPµ, AvewE, DcwTZ e3Zv) Kvh@g ev evgb; Rbejt 3 BZ"wi i gva"tq RbMtYi cvVvf"vm eyxKiY; 16. RbM‡Yi Rb¨my¯'l wbg\$ Aemi we‡bv`‡bi m‡hvM myó; $1 \times \text{gnvcwi Pvj K}$ 6. ÁvbPP®Ges eyv×eyJËK Kvh®igmgn DØy×Ki‡Yi j‡¶" MYM®svMvi į‡jv‡K GK GKvJJ ms¯vuZ †K>`¹ 17. cůZvU MYMĚsvMv‡i c_K vki kvLv msMVb I cwiPvj bv Ges Zv‡`i g‡a" cvVvf"vm ey×i gva"‡g Zv‡`i gvbwmK 1 × mwlwj wcKvi Kvg-Kw¤cDUvi Acv‡iUi weKvk I Áv‡bi cwiwa m¤cônvi‡Y côZ°¶ fwgKv ivLv; wntmte Mto tZvj v; $1 \times Awdm mnvqK$ 18. MYMěsvMv‡i wi‡cÖMÖdx †mev cÖ vb; 7. mKj †kiNYi RbMY‡K wewfbowel‡q civqk@mev cÖvb; 8. MţelYvq wbţqwRZ wewfbœ`ßi l e~w³eM\kappa c\u00fcvqvRbxq mn\u00e4hwMZv c\u00fcvb; 19. ÁvbwfwËK AvaybK Z_"cßyr³ m¤ŵj Z myeawi` Øviv mgqmvktqx Kvhtki Z_"‡mev cövb BZ"wi` | 9. † † k MYMěsvMvi welqK bxvZ, AvBb, wewa BZ w cëyqb Ges ev evqtb mwuq fyqKv cvj b; cwi Pvj K 10. †`‡ki me©‡ii wk¶v KvhPu‡g cwic‡K mnvqZv cÖv‡bi gva¨‡g gvbe m¤c` Db**q**‡b KvhRi fygKv Rbejt 1 cvj b; $1 \times \text{cwi Pvi K}$ wm‡jUwefvM isci wefvM Ly by wefvM ivRkvnx wefvM PÆMÖg wefvM ewi kvj wefvM myndqv Kvgvj RvZxq MYMesvMvi m`i `ßi, XvKv Rbej : 36 Rbej: 51 Rbej : 45 Rbej Rbej : 37 Rbej: 29 : 85 Ges XvKv wefvM Rbej : 74 Rbej: 29+64=93wefwMg miKwi MYMÖWMi, Lỳby wef Wani Kwi MYMOWi. i wkwa ckwmb, wnmwe, i¶Yv‡eb wefwMq miKwi ‡RjvmiKwi MYMĚSWVi, iscý Rbej: 7 1× j vBţenii qvb Rbej: 3 1× ncilýcej j vBteni qvb (Dccni Pvj K) 1 wcillýcvj j vBtelii qvb-Kvg-Dccui Pvj l 1× ucůÝcvi j vBteňi gvb-Kvg-Dccni Pvj K l× wcłłycyj jyB‡ełni qyb-Kyg-Dccwi Pyj K 1× ucůÝcyj j vB‡eni qvb-Kvg-Dccwi Pvj K 1× wcółÝcvj jyB‡enkigyb-Kyg-Dccnii PvjK 1× wciły⊂vj jvB‡enii qvb-Kvg-Dccwi Pvj K 1× j vB‡eħi qvb 1× mnKvi x j vB‡eñi qvb 1× mvlJvij vcKvi-Kvq-Kv¤cDUvi Acv‡iU × Avidm ZËveavqK i× Judim Z˵eavqK × †UKwbK vj mnKvix (K vUvj Mvi) 1× †UKwbK'vj mnKvix (K'vUvj Mvi) × jvBţeħi G¨wmmţl × jvBţeħi mnKvix < mnKvix jvBţeħiqvb/ckvmwbK KqKZ@ × cvVK¶ mnKvix Kvg-tidvtiÝ mnKvi × wnmve i¶K × cvVK¶ mnKvix Kvg-tidv‡iÝ mnKvix × wnmve i¶K ckvmb I i¶Yvteb kvLv 4× įvBţeñi G~wmmţUvU (wiwWsnj G~wmmţUvU) 4× į vBteivi GʻwmmtUvU (wi wWsnį GʻwmmtUvU) × Awdm ZËpeavqK tidytiÝ Gʻwmmtlbl l× ÍidvtiÝ G`wmmtUbU 1× K⊮¤úDUvi Acv‡iUi × Gq Gj Gm Gm (eKmU47) × Awdm mnKvix-Kvg-Kw≃cDUvi gỳ∛wiK 1× Andm mnKvix-Kıg-Kı⊯cDUvi gỳ iwi K 1× Gg.Gj .Gm.Gm 1× bvBUMvW© × †UKwbK~vj mnKvix × WwWgwWacvtiUi × Www.GwUaAcvtiUi × †Kqvi ‡UKvi × eK mUfi 1× †Kqvi‡UKvi 1× eK mUñ 1× mnKvi x cui Pvi K × eKmUfi (Gq Gj Gm Gm) 2× eKmUfi (Gq Gj Gm Gm) × j vBţeħi G`wmmţUvU (wi wWsnj G`wmmţUvU) Rbei : 20 < iiintri keiirijit < †gBb‡U‡bÝ mycvi fvBRvi < Ku¤úDUvi Acv‡iUi 1× j vBteni qvb 2× mnKvi x j vBteni qvb × Gg.Gj.Gm.Gm/bvBUMvW 2× Gg.Gj .Gm.Gm/bvBUMwV 4× cvVK¶ mnKvi x × tidytiÝ mnKvix × evBÛvi 1× evBÛvi × tPKtcvó GtUbW vV 2× Gg Gj Gm Gm 1× tPKtcvó GtUbW bU 2× Gg Gj Gm Gm × Andm ZËveavqK tidv‡iÝ G`wmm‡U 8× wi wWsnj G"wmm#U>U i× Anam Zejcarqk I× cāvb mnKvix / D″Pgvb mnKvi) IׇgKwbK Acv‡iUi 3×jvBteNi GʻwmmtUvU 3×eyKmUv¶ (Gg Gj Gm Gm) 1× cã√b mnKvix k unmwe i¶K K) į vį gubi nvU, L) cÂMo Rbej: 2×4 = 8 1× j vBţeħi qvb × ‡Kavi ‡UKvi 1 × k√Lwni Kwi M/MŠiMi 3× Awdm mnKvix-Kvg-Kw¤cDUvi Acv‡iUi 2× Gg Gj Gm Gm (K*bvi) 2 × †Riv miKwi MYM®svMv × Andm̃ mnKvix-Kvg-Kw≃cDUvi Acv‡iU × MvoxPvi K × j vBţeħi mnKvi x K) h‡kvi L) Kwógv 3 ׇRj≀miKwi MYM&s × eKmUFI (Gg Gj Gm Gm) K) tgšj fxevRvi, L) nueMÄ, 1× MvoxPvj K 1× ‡WmcvP ivBWv 1× j vBţetki qvb 1× mnKvi x j vBţetkqvb M) mþigMÄ Rbej : 3 × 4=12 2× eKmUA 1× j́vB‡eñliqvb 1× evBÛvi × mnKvix jvB‡enliqvb 2× Gg.Gj.Gm.Gm 3× ‡i dv‡i Ý G`wmm‡UvU ivBtenni GʻwmmtUsU 2 × †Rj vni Kwi M/MÖ/Mi, < jvB‡eNi G"wmm‡U›U 1× i vB‡etii avb < GgGj GmGm (eKmUñ) < bvBUMW© × Gg Gj Gm Gm (eK mUA) 1×gvjx 1×^bkcñix/bvBUMvW[©] × Ryobqi jvB‡enliqvb 2× eKmUff (Ga Gi Gm Gm K) e. ov, L) cveb 2× gvj x Rbej: 2 × 5=10 1× j vB‡ethi qvb ×jvB‡eNi G"wmm‡U√l K) MvBevÜv. L) bxi dvavi x 1× bvBUMwV⁴ × Gg Gj Gm Gm M) WKai Mul , N) KuoMig Rbej : 4 × 4=16 Gg.Gj.Gm.Gm Kvg-bvBU MvW tMBU Kxcvi (GgGj GmGm) 5 × ‡Rj vni Kwi M9iMi 1× mnKvix j vBţeñiqvb K) ‡gvnv¤§ cyi, XvKv 2× B‡j KwUNkqvb × Gg.Gj .Gm.Gm/bvBUMW© 1× jvBţeNi G`wmmţUxU 1× Gg Gj Gm Gm (e)K mUÑ) 3 × †Rj v mi Kwni MěsvMvi K) †fvj v, L) Svj KwW, M) wc‡ivRcji 1× j vB‡eñi qvb < tni cvi /GtUbtWvU</p> 1× Rybqi jvBteni qvb 1× jvBteni GʻwmmtUsU M) mvZxiv, N) bovBj, 1 × ‡Rj v mi Kwi MYM®stMvi, gqgbwnsn ×jvBţenliqvb ×RymbqijvBţenliqvb 1× Gg.Gj .Gm.Gm Kvq-bvBU MvW Rbej : 5 × 4=20 1× †Rj≀miKwi MYM®svMvi, j¶xcji Rbej: $1 \times 7 = 7$ $1 \times$ j vB‡e**N**i qvb × ivBteNiavb × jvB‡eniqvb × jvB‡enimnKvix 1× mnKvix j vBţeili qvl Rbej: 3 1× wnmwe i¶K 5 × †Rj vni Kwi MM9iMi Gg.Gj .Gm.Gm Kvg-bvBU MwW® × j vBţeñi G¨wmmţU>U 1׆Rj≀miKwi MYM∛SvMvi, w`bvRcyi 1×jvB‡enNiШwmm‡Ü√L × Gg.Gj .Gm.Gm Kvg-bvBU MvW K) bytUvi, L) b1 MvuM) PvicvBbeveMA 1× jvB‡eħi mnKvix < Gg.Gj .Gm.Gm N) ımi vRMÄ, 0) Rqcji nvU 1× Gq Gj Gm Gm (eK mUFI) 1× K"wkqvi × bk chix 1× j vB‡eñi qvb l× mnKvixjvB‡eniqvb l×jvB‡eni Gʻwmm‡U\U Rbej: $5 \times 4=20$ 1× Gg.Gj .Gm.Gm ׆RjvmiKwni MěsnMvi,ei¸bv 2 × ‡Rj vni Kwi M9W 1× i vB‡etii qvb msMñ IweZiYkvL × Ryobqi jvB‡enhiqvb K) †g‡ni cji L) PqvWv½v 4׆Rj≀miKwi MYM®snMv × Rybqi jvB‡enliqvb × Gg.Gj.Gm.Gm (eKmUfl) Rbej : 21 1× j vB‡eñi qvb K) ivsMvgwlU, L) en`ievb ∢jvB‡enNi G"wmm‡U√U 1× Gq.Gj.Gm.Gm Kvq-bvBU MvW[©] × kvLw mi Kwi MYM®svN M) Kurgj v, N) †bvqvLvj x < Gg.Gj .Gm.Gm Kvg-bvBU MvW × mnKvi x i vB‡etii avb evsj v‡`k Kwl wektje` "vj q, gqgbwnsi 1× Rybqi j vB‡eti qvb 3× Rybqi jivB‡eniqvb 6× ‡UwKnbKivj Givmm#UvU (KivUvjMvi) j vBţelvi G wmmţU> l× jivB‡entiqvb <mnKvix i vB‡etvi avb 2× Awdm mnKvix-Kva-Kw¤cDUvi Acv‡iUi × jvB‡eNi G∵wmm‡UvU × Gg Gj Gm Gm (e)KmUñ) K) MvRxcvi L) †kicvi ∢jvB‡eNi G"wmm‡U√l ∢Gj.Gj.Gm.Gm × j vB‡eNi qvb ivB‡enhi mnKvix Abţgwi Z gvj vgvj , _i "Zç¥9hšçwZ I wewea welq BZ"wi

K) LvMovQuo, L) †dbx,

K yıbqı jyBteniqyb
yBteni G"wmm#UyU

×jvB‡enliqvb ∣×RynbqijvB‡enliqvb

∝jνB‡enNi G¨wmm‡U⊳U

Gq.Gj .Gm.Gm Kvq-bvBU MvN

1׆Rjv miKwni MYM&SnMvi, K∙ evRvi

× Gg.Gj.Gm.Gm Kvg-bvBU MvW

× j vB‡eiti qvb

hvbevnb: Awd‡mi e"env‡ii Rb" (Ab‡gwìZ)

L) 1× avB‡µvevm- Ab"vb" KaRZ®`i Rb"

M) 1× eKf vb (gvBtµvevtm cwieZlbxq) XvKv m`i `ßtii eB mieivtni Rb"

K) 28×w-cyUvBc kxZvZc wbqš\/ hš\(cvVK\\,,ng\) bvqZb I \text{tmugbvi K\(\frac{1}{2}\) Rb\(\frac{1}{2}\)};

N) 2× 500 tKmFG e`ÿnZK DctK`a(cnVK, ngj brqZb I tmingbri Kti Rb'); 0) 1× Avtj vK m¤cvr hšçmZ (ngj brqZtbi Rb' 24 P'vtbj nWnRUvj nWj v - Kt)Unj);

T) 1+68× †cBb †ccvi Kwcqvi (m`i `ßi, wefvMxq I †Rj v chiệqi MissiMvţii Rb');

L) 4× DB‡Ûv UvBc kxZvZc vbqš/y hš/(vgj bvqZb I †mvgbvi K‡i Rb");

K) 3× gvB‡µvevm (myclqv Kvgvj RvZxq MYM&vMvi , ivRkvnx I Ly bvi Rb" 1vU K‡i);

P) 1+2× ÷ 'vÜevB†RovtiUi (m' i 'Bti i Rb' 200tkWrG, emikyj I mntj tUi Rb' 30 †KwrG Kti 2nU)| 0) 3× I qvUvi ncDmi dvqvi (1nU m` i 'Bi, XvKv,1nU emikyj I 1nU mrtj tUi Rb');

X) 4× Wwc‡KwUs†gwkb-1 m`i `B‡ii Rb"; 3 PÆMig,ivRkvnx I Lji bv wefvMxq miKwi MYMishMytii Rb";

a) wmm nUmf wmt÷g K"vtgiv 2 tmU (29 nU K"vtgiv Ges gnbUi 2nU) myclqv Kvgvj RvZxq MYM6svMvtii Rb";

N) 1× eKf vb (gvB‡µvevm) PÆMÖg wefvMxq miKwi MYMĚsvMv‡ii Rb

0) 1× gUi mvB‡Kj-m`i `B‡ii †Wmcvm ivBWv‡ii Kv‡Ri Rb¨|

L) 1× gUimvB‡Kj (cűweZ tWPcvm ivBWv‡ii Rb")|

M) $5 \times c$ "v‡KR UvBc kxZvZc wbqš $\$ h \S_i (wgj bvqZ†bi Rb");

R) $1 \times (24 \text{ j vBb } 1 \text{ fmU})$ By Uvi Kg/wcGweG (m i B‡ii Rb);

V) 5× ewavB hšçwwZ-(ivRkvnx, Lj bv, iscj, ewikvj, wmtjtUi Rb");

Z) 173× Kw¤cDUvi (m`i`ßi, wefvMxq I †Rj v ch@qi M&xMvtii Rb");

b) 2× tmU kã hšį (ngj bvqZ‡bi Rb" 1 tmU, tmngbvi Kt¶i Rb" 1 tmU

Y) 8× myf@ .(m`i`ßi L wefvMxa miKwi M&vMv‡ii Rb"):

_) 7× ¯«vbvi (m`i `ßi I wefvMxq ch@tqi MeŠvMv‡ii Rb");

`) 71× wc@Uvi(m`i `ßi, wefvMxa I †Riv ch@qi MšvMv‡ii Rb"):

U) 1× ewayB hšcwvZ-m`i `ßtii Rb"|

K) 1× Kvi-gnvcwi Pvj K Gi Rb

2 | c0 weZ hvbevnbt

3 | Awdm hšcwZt

2 × †Riv miKwi MYM®sw

Rbej : $2 \times 5 = 10$ $1 \times$ j vB‡eihi qvb

× j vBţełii G¨wmmţU›U

1× j vBţetki qvb

1× mnKvixjvB‡eniqvb 1× jvB‡eni G¨wmm‡U√U

×eKmUฅ (Gg Gj Gm Gm)

K) \uparrow i qybMÄ, L) eKkxMÄ Rbej : $2 \times 4 = 8$

× jvB‡enhi mnKvix

K) biums`x L) kixaZcii

K) i vRevox L) gyÝMÄ, M) gwbKMÄ, N) gv`vixcyi, 0) †Micvy MÄ, P) wK‡kvi MÄ Rbej : 6 × 4=24

K) by $i vqYM\ddot{A}$, L) $tb\hat{I}tKvbv$ Rbej : $2 \times 3 = 6$

× Ga Gi Gm Gm Kva-bvBII MvW

1× i vB‡eNi mnKvi x

1× j vBteni qvb 1× Rybqi j vBteni qvb 1× j vBteni GʻwmmtUvU 1× Gg.Gj.Gm.Gm Kvg-bvBU NWW®

eKmU#

× eKmUฅ (Gg Gj Gm Gm)

Rbeţi i minsţ¶c

ct`i bvg

3q †_‡K 9g †MW

wc**ü**Ýcvj jvB‡eNiqvb (Dc-cwiPvjK)

j vB‡eñi qvb/ mnKvi x cwi Pvj K

wcilÝcvj jvB‡eilii qvb-Kvg-Dccwi Pvj K

3q t_‡K 9g tMW tgvU =

10a tMW tavII =

11Zg †_‡K 16Zg †MŴ†g·U=

17Zg †_‡K 20Zg †MÜ/†g/U=

mnKvix i vBteNiavb/ckvmwbK Kak 7®

tgBb‡U‡bÝ mycvi fvBRvi

bs

16

gnyc vi/Pvi K

cwPi K

i vB‡eivi qvb

mnKvix cwi Pvj

cwimsL"vb KgRZP

c(T₩eZ

we`"gvb

msL"v

73

23

206

153

455

tavU =

†gvU

c‡`i

msL"v

6

73

23

208

157

463

4

61

1× cui msL"vb KaRZI

‡UKdoK`vi kvLv

× i vBtehi avb/mntcui Pvi K

< evBÛvi (Gq Gj Gm Gm)

2× ‡UKwbK"vj G"wmm‡U\U (K"vUvj Mvi)

× Awdm mnKvix-Kvg-Kw¤cDUvi Acv‡iUi

l×mnKvixjvB‡enliqvb 2×RydoqijvB‡enliqvb